

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

Ett hedrande av den biografiska komplexiteten hos äldre vuxna

William L. Randall, Ed.D.
 Department of Gerontology
 Centre for Interdisciplinary Research
 on Narrative
 St. Thomas University
 Fredericton, NB, Canada
brandall@stu.ca

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

- ❖ Varje gång som en gammal människa dör är det som om ett bibliotek brinner ner
 (Alex Haley)
- ❖ Varje människas liv är en historia som berättar sig själv under tiden man lever...
 (William Bridges)
- ❖ Det finns ingen berättelse utan en lyssnare
 (Susan Baur)

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

Huvudteman:

- ❖ Geriatrik kontra gerontologi
- ❖ Narrativ gerontologi
- ❖ Narrativ vård
- ❖ Narrativ omgivning
- ❖ Narrativ avskärmning
- ❖ Bra starkt lyssnande

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

Geriatrik kontra gerontologi

- ❖ geriatrik som en gren av den medicinska vetenskapen
- ❖ gerontologi som ett tvärvetenskapligt fält
- ❖ gerontologi handlar ofta om de dåliga nyheterna om åldrande
- ❖ Det yttre (biologiska) åldrande kontra det inre (biografiska) åldrande
- ❖ åldrande ses i allmänhet som en "tillbakagångshistoria"
- ❖ åldrande och de åldrande är patologiserat dvs handikapp, sjukdom etc.

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

Narrativ gerontologi (NG)

- ❖ människor är meningsskapande varelser
- ❖ Vi gör mening genom att berätta historier
- ❖ NG ser (självbiografiska) minnen som historier
- ❖ våra minnen-historier är viktiga för vår identitet, etc.
- ❖ vi lever - och åldras - i termer av "de historier vi är"

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

Narrativ gerontologi (NG) (forts)

- ❖ *Det biografiska* åldrande är lika komplext som det biologiska åldrandet
- ❖ NG föreställer sig den positiva potentialen hos åldrande, som visdom, etc.
- ❖ ingen gräns för biografiska åldrandet, berättande utveckling
- ❖ *att åldras* kontra *bara bli gammal*
- ❖ behovet av en "bra stark historia" om sig själv och världen

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

Narrativ vård (NC)

- ❖ NC = att lyssna respektfullt på en persons historia
- ❖ våra historier är centrala för vår identitet, känslor, hälsa
- ❖ risk för "de-storying", dvs inte lyssna in våra äldre vuxna invånare, patienter
- ❖ NC har rötterna i berättande medicin
- ❖ NC som kompletterande vård, grundläggande vård
- ❖ *Kvaliteten på kontakten* kontra *mängden tid*

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

Narrativ omgivning (NE)

- ❖ Vi skapar historierna om våra liv inom större sammanhang/historier
- ❖ våra livshistorier är skapade tillsammans med andras historier
- ❖ varje större sammanhang/historia har sin egen NE
- ❖ NE = unikt sammanhang / kod för att kunna berätta och lyssna
- ❖ en NE kan vara tillväxtfrämjande eller tillväxthämmande

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

Narrativ avskärmning

- ❖ många äldre vuxna underordna sig pga narrativ avskärmning
- ❖ enligt NF är vårt liv inte över men vår historia är
- ❖ Ibland avskärmar vi narrativt de äldre vuxna
- ❖ att känna till en persons historia hjälper oss att förstå deras beteende
- ❖ vårdhem som närande hem

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

Bra starkt lyssnande

- ❖ bra lyssnande är nyckeln till att utveckla en bra stark historia
- ❖ att lyssna på både *vad* människor säger och *hur* de säger det
- ❖ att lyssnar på den bakomliggande historien, den oberättade historien den större historien
- ❖ Att även uppskatta komplexiteten i våra egna historier
- ❖ NC kan praktiseras i många sammanhang på många sätt
- ❖ NC kräver lite teknologi och är billigt
- ❖ medicinsk *vetenskap* kontra medicinsk *konst*

"ÖPPNA" HISTORIER, "ÖPPNA" LIV

Tack så mycket!

Kommentarer eller frågor?